

МОЛИЯВИЙ БАРҚАРОРЛИКНИ ТАЪМИНЛАШДА МАРКАЗИЙ БАНКНИНГ МОНЕТАР СИЁСАТИ САМАРАДОРЛИГИ

Рахмонов Жаҳонгир Туроб ўғли

*О‘збекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Бизнес ва
тадбиркорлик Олий бизнес мактаби магистр тингловчиси.
иш жойи : Шер-Дор хусусий корхонаси директори*

Аннотация: Мақолада молиявий барқарорликни таъминлашда Марказий банкнинг монетар сиёсатининг ўрни ва самарадорлиги таҳлил қилинади. Ўзбекистон амалиёти жаҳон тажрибалари билан қиёсланган ҳолда, инфляцияни мақсадли бошқариш, фоиз ставкаларини мувофиқлаштириш, валюта сиёсати ва банк сектори барқарорлигини таъминлаш каби йўналишлар ёритилади. Монетар сиёсатнинг бозор тамойилларига асосланган модернизацияси мамлакатда макроиқтисодий барқарорликни таъминлашда муҳим омил сифатида баҳоланади.

Калит сўзлар: Монетар сиёсат; Марказий банк; инфляция таргетлаш; молиявий барқарорлик; валюта сиёсати; фоиз ставкалари; банк тизими.

Abstract: *The article analyzes the role and effectiveness of the Central Bank's monetary policy in ensuring financial stability. Uzbekistan's experience is compared with global practices, highlighting inflation targeting, interest rate regulation, exchange rate management and strengthening financial sector stability. The modernization of monetary policy based on market principles is evaluated as an important factor contributing to macroeconomic stability in the country.*

Keywords: *Monetary policy; central bank; inflation targeting; financial stability; exchange rate policy; interest rates; banking sector.*

Марказий банкларнинг монетар сиёсати ҳар бир давлатнинг молиявий барқарорлигини таъминлашда энг муҳим воситалардан бири ҳисобланади. Пул-кредит механизмлари орқали инфляцияни жиловлаш, иқтисодий ўсиш суръатларини мувозанатлаш ва банк тизими барқарорлигини таъминлаш бугунги глобаллашув шароитида стратегик аҳамият касб этади. Жаҳон амалиётида АҚШ Федерал Резерв Тизими, Европа Марказий Банки, Япония Марказий Банки ва Жанубий Корея каби институтлар монетар сиёсат орқали иқтисодий жараёнларни бошқаришда юқори самарадорликка эришган. Уларда инфляция мақсадлилаштириш, фоиз ставкаларини мослаштириш, пул массасини назорат қилиш ва молия бозорларига сигнал эффектлари бериш каби механизмлар кенг қўлланилади.

Ўзбекистонда ҳам сўнгги йилларда монетар сиёсат тубдан янгиланди. 2017-йилдан бошлаб Марказий банк инфляцияни пасайтириш бўйича бозор тамойилларига асосланган мустақил монетар сиёсат юрита бошлади. Инфляцияни мақсадли даражада бошқариш, фоиз коридорини жорий этиш, миллий валюта курсининг эркин шаклланиши ва банклараро бозор механизмларини ривожлантириш молиявий барқарорликни мустаҳкамлашда муҳим омил сифатида намоён бўлди.

Марказий банкнинг асосий йўналишлари ўз ичига пул массасини тартиблаш, тижорат банкларининг ликвидлигини бошқариш, қайта молиялаш ставкасини белгилаш ва халқаро захираларни мувозанатлаш соҳаларини олади. Инфляция даражасининг йиллик икки хонали кўрсаткичдан босқичма-босқич пасайиши монетар сиёсат самарадорлигининг амалий натижасидир. Марказий банк пул-кредит сиёсатини қатъийлаштириш орқали талаб инфляциясини чеклашга эришди, банклараро бозор фаолижининг кенгайиши эса тижорат банклари фаолиятининг барқарорлигига хизмат қилди.

Жаҳон тажрибаси билан таққослаганда, Ўзбекистон монетар сиёсат модели ўрта муддатли даврда инфляцияни пасайтиришга қаратилган бўлиб, бу йўналишда Полша, Чехия ва Грузия тажрибасига яқин туради. Масалан, Полша Марказий банки инфляцияни пасайтиришда қатъий фоиз сиёсатидан фойдаланган, Грузия эса миллий валюта курсини мослашувчан усул билан тартибга солган. Ўзбекистонда ҳам инфляцияни таргетлаш тизими босқичма-босқич жорий этилмоқда. Жаҳонда қўлланилаётган илғор технологиялар, хусусан, реал вақт мониторинг тизимлари, халқаро молия бозорларидаги конъюктурани баҳолаш моделлари ва инфляция прогнози алгоритмлари Марказий банк фаолиятига керакли ўргинларни тақдим қилади.

Молиявий барқарорликни таъминлаш жараёнида валюта сиёсати алоҳида аҳамиятга эга. Миллий валютанинг курс сиёсатини бозор тамойилларига мос равишда эркинлаштириш, экспортчиларни қўллаб-қувватлаш ва халқаро резервларни самарали бошқариш Ўзбекистон молия тизимининг мустаҳкамланишига хизмат қилди. Бу йўналишда Туркия, Қозоғистон ва Индонезия тажрибаси билан уйғунлик мавжуд. Ушбу мамлакатлар валюта сиёсатини мослашувчан механизмлар орқали амалда қўллаб, иқтисодий шокларга бардош бериш салоҳиятини оширган.

Монетар сиёсат самарадорлигини оширишда Марказий банкнинг банк секторини назорат қилиш ва пруденциал меъёрларни мустаҳкамлаш бўйича фаолияти ҳам муҳимдир. Банк тизими рискларини камайтириш, кредит портфелларининг сифати устидан назорат, стресс-тестлар ўтказиш ва тўлов тизимларининг узлуксиз ишлашини таъминлаш молиявий барқарорликнинг ажралмас қисми ҳисобланади. Жаҳонда Басел

стандартларига асосланган назорат тизими олиб борилса, Ўзбекистон бу тамойилларни миллий шароитга мослаштирган ҳолда амалда қўлламоқда.

Марказий банкнинг рақамли технологиялар асосида монетар сиёсат юритиши ҳам замонавий давр талаби ҳисобланади. Биг дата, сунъий интеллект ва реал вақтлик статистик моделлардан фойдаланиш ҳисобига бозор конъюктурасини баҳолаш тезлашмоқда. Бу жараён Жанубий Корея, Канада ва Сингапур марказий банклари тажрибасига мос келади.

Умуман олганда, Ўзбекистоннинг монетар сиёсати халқаро стандартлар билан уйғунлашиб, миллий иқтисодиётнинг макробарқарорлигига сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Фоиз сиёсатини мослаштириш, инфляцияни пасайтириш, валюта курсининг мослашувчанлигини таъминлаш ва банк тизими барқарорлигини мустаҳкамлаш орқали молиявий тизимнинг рақобатбардошлиги кучаймоқда.

Хулоса: Ўзбекистонда амалга оширилган монетар сиёсат ислохотлари молиявий барқарорликни таъминлашда муҳим натижаларни берди. Инфляцияни пасайтириш, фоиз коридорини жорий этиш, миллий валюта курсининг эркинлашуви ва банк тизимини кучайтириш каби чоралар макроиқтисодий барқарорликка хизмат қилди. Жаҳон тажрибаси билан қиёс қилинганда, Ўзбекистоннинг монетар сиёсат стратегияси инфляцияни мақсадли бошқариш ва бозор механизмларидан фойдаланишга асосланган ҳолда шаклланмоқда.

Келгусида рақамли технологиялардан кенг фойдаланиш, прогноз моделларини такомиллаштириш, молия бозорларини чуқурлаштириш ва банклар ўртасида рақобатни ошириш монетар сиёсат самарадорлигини янада кучайтиради. Бу мамлакатнинг молиявий барқарорлиги ва иқтисодий ўсиш суръатларини таъминлашга хизмат қилади.

REFERENCES

1. Ўзбекистон Республикаси Марказий банки. “Пул-кредит сиёсати – йиллик ҳисоботлар”.
2. Суюнова Д.Д. Рақамли корпоратив бошқарувни жорий этишнинг илғор хориж ривожланган мамлакатлар тажрибаси ва ижобий томонларини жорий қилиш. Эуропеан ссиенсе интернационал конференсе: анализис оф модерн ссиенсе анд инноватион. <https://есисонф.орг/индекс.пхп/АМСИ/артислс/виев/2552/2376>.2025, феврал.
3. Суюнов Д.Х., Қодиров Т.У., Умарова Р.З. Бошқарув этикаси ва корпоратив маданият. Дарслик: Т.: 2025, 475 бет.

4. Суюнов Д.Х., Э.А. Хошимов, Ш.А. Хусаинов Корпоратив бошқарув: муаммолар ва замонавий ечимлар. 2018. 220 бет.
5. Суюнов Д.Х., А.Т.Кенжабайев, А.Рўзийев Электрон тижорат. 2023.450 бет.
6. .Х Суюнов. Имплементацион оф модерн интернационал стандардс анд метходс корпорате говернансе. Интернационал Финансе анд Ассоунтинг 2021 (3), 33.
7. Суюнов Д.Х., Холбаев Б.А. Лойиха бошқаруви: услуб ва стандартлар. Ўқув кўлланма. 2018 йил. 195
8. Суюнов Д.Х., Холбаев Б.А. Методы и стандарты управления проектами. учебное. 2018 год. 210 стр
9. Д.Х.Суюнов, Э.А.Хошимов, Ш.А.Хусаинов. Корпоратив бошқарув: муаммолар ва замонавий ечимлар. “Корпоратив бошқарув: муаммолар ва замонавий ечимлар. 2018 йил. 220 бет.
10. Суюнов Д.Х., Элмирзайев С.Е. Корпоратив бошқарув. Дарслик – Тошкент: 2022 йил. 450 бет.
11. Д Х Суюнов. Вайс то интродусе а модерн контрол сйстем фор тхе девелопмент оф жоинт сток компаниес. Интернационал Финансе анд Ассоунтинг 2020 (3), 33.
12. Д Х Суюнов. Ўзбекистоннинг халқаро рейтинг ва индекслардаги ўрнини яхшилаш ҳамда давлат органлари ва ташкилотларида улар билан тизимли ишлаш механизмлари. Ссиенсе анд инноватион 2 (Спесиал Иссуе 13), 486-488.
13. А Давлетяров, Д Суюнов, А Кензхабаев. Форейгн эхпериенсе ин тхе девелопмент оф смалл бусинесс анд привате энтреpreneуришип ин тхе фиелд оф сервисе. Глобал Ссиентифис Ревиев 14, 5-11.
14. С Д Кҳолмурадович, К Т Узокович. Вайс фор а лидер то ворк он спееч анд импрове спеекинг скиллс. Америксан Жоурнал оф Педагогисал анд Эдусатионал Ресеарч 11, 29-32.